

**SCIENCE**  
**PROBLEMS.UZ**

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences  
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

# Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

5-son (5-jild)

**2025**

**SCIENCEPROBLEMS.UZ**

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING  
DOLZARB MUAMMOLARI**

*№ 5 (5) – 2025*

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-  
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

**ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES**

**TOSHKENT-2025**

## **BOSH MUHARRIR:**

Isanova Feruza Tulqinovna

## **TAHRIR HAY'ATI:**

### *07.00.00- TARIX FANLARI:*

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

### *08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:*

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

### *09.00.00- FALSAFA FANLARI:*

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

### *10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:*

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

#### *12.00.00- YURIDIK FANLAR:*

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

#### *13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:*

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

#### *19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:*

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

#### *22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:*

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

#### *23.00.00- SIYOSIY FANLAR*

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

---

### **OAK Ro'yxati**

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

---

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari”** elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

**Muassis:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM”  
mas'uliyati cheklangan jamiyati

#### **Tahririyat manzili:**

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

[scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

#### **Bog'lanish uchun telefon:**

(99) 602-09-84 (telegram).

## MUNDARIJA

### 07.00.00 – TARIX FANLARI

|                                                                                                                                                                                        |       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| <i>Qurbonova Marg'uba</i><br>O'ZBEK TILI VA TIL SIYOSATI: TARIXIY EVOLYUTSIYA VA ZAMONAVIY<br>OMMALASHTIRISH VOSITALARI .....                                                          | 13-15 |
| <i>Polvanov Azim Kuchkarovich</i><br>AMIR TEMUR QO'SHINIDA HARBIY TA'MINOT VA ASKAR SAFARBARLIGINING<br>MANBALARDA YORITILISHI .....                                                   | 16-21 |
| <i>Esnazarova Zulfiya Baltashovna</i><br>QORAQALPOQLARNING SHAHAR MADANIYATI<br>(1873 – 1924) .....                                                                                    | 22-27 |
| <i>Axmedov Shaxzod Farxod o'g'li</i><br>O'ZBEKISTONDAGI YOSHLAR TASHKILOTLARI FAOLIYATI TARIXIDAN<br>(1991 – 2017-yillar) .....                                                        | 28-36 |
| <i>Mamajonov Alisher, Alisherov Abduvohid</i><br>IKKINCHI JAHON URUSHI JANG MAYDONLARIDA ANDIJONLIK RAHBAR<br>XODIMLARINING ISHTIROKI .....                                            | 37-43 |
| <i>Mamasaidov Lutfillo Payzullo o'g'li</i><br>XALQ TA'LIMI SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA HAMKORLIK ALOQALARI .....                                                                         | 44-47 |
| <i>Asadova Ra'no Baymanovna</i><br>INNOVATIVE APPROACHES TO URBAN PLANNING AND TOURISM<br>INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN NEW UZBEKISTAN<br>(CASE STUDY OF INDIA'S EXPERIENCE) .....     | 48-52 |
| <i>Esanova Nilufar</i><br>1991-2024 YILLARDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANOAT<br>SOHASIDA HAMKORLIGI: NATIJALAR VA ISTIQBOLLAR<br>(HINDISTON VA XITOIY MAMLAKATLARI MISOLIDA) ..... | 53-56 |
| <i>Abdug'aniyev Bekzod Abduvali o'g'li</i><br>O'ZBEK XONLIKLARI VA USMONLI DAVLATI HUKMDORI SULTON SULAYMON<br>O'RTASIDAGI SIYOSIY ALOQALAR .....                                      | 57-64 |
| <i>Xudoyberdiyev Axrorboy Nabi o'g'li</i><br>HUDUDIIY YONDASHUV ASOSIDA YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINI<br>AMALGA OSHIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA .....                        | 65-70 |
| <i>Zokirjanov Mirzohid Shuxrat o'g'li</i><br>XIX ASRNING IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARIDA BOKU NEFT<br>SANOATINING ROSSIYA IQTISODIIY HAYOTIDA TUTGAN O'RNI .....                    | 71-74 |
| <i>Xudayberdiyev Utkir Toshmuradovich</i><br>MUSTAQILLIK YILLARIDA TOSHG'UZOR-BOYSUN-QUMQO'RG'ON TEMIR<br>YO'LINING QURILISHI VA UNING IJTIMOYIY-IQTISODIIY AHAMIYATI .....            | 75-80 |
| <i>O'rmonov Husniddin Baxriddin o'g'li</i><br>ULUG' VATAN URUSHINING DASTLABKI YILLARIDA O'ZBEKISTON SANOATI .....                                                                     | 81-88 |

## 08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

*Urdushev Xamrakul, Sirojiddin Eshanqulov*

MEVA-SABZAVOTCHILIK KLASSTERLARI:

EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN RIVOJLANISH ..... 89-98

*Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali qizi*

MOBIL ILOVALAR ORQALI XIZMAT KO'RSATISH:

QULAYLIKMI YOKI NAZORAT VOSITASIMI? ..... 99-104

*Xakkulov Akbar Uralovich*

MARKAZIY BANK FOIZ SIYOSATINING BANKLARNING FOIZ RISKIGA TA'SIRI ..... 105-111

*Amonov Mehridin Oromiddinovich*

TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BOSHQARISHDA RAHBARLIK USLUBI:

AVTOKRATIK RAHBARLAR ..... 112-117

*Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna*

HUDUDLARDA AHOLI SALOMATLIGINI TA'MINLANGANLIK DARAJASINI

BAHOLASH USULLARI VA MEZONLARI ..... 118-125

*Yangiboyev Rustam Berdiyarovich*

TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIGINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI ..... 126-131

*Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich*

DXSH LOYIHALARIDA INVESTITSION KRAUDFANDING MODELIDAN

FOYDALANISH ORQALI INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISH VA UNI TURISTIK

XIZMATLAR KO'RSATISH SOHASIDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI ..... 132-143

*Eshqobilova Nigoraxon, Qurbonova Safiyabonu*

DAVLAT BUDJETINING DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHNING

NAZARIY ASOSLARI ..... 144-150

*Umronov Eldorbek Sodirovich*

HUDUDLARDA INNOVATSION XIZMATLAR TURLARI RIVOJLANISHINING

EKZOGEN VA ENDOGEN OMILLARI, ULAR TASNIFI VA KO'RSATKICHLARI ..... 151-159

*Turgunov Jasurbek, Siddikova Farangiz*

OPPORTUNITIES AND PROSPECTS FOR DEVELOPING A GREEN ECONOMY

IN UZBEKISTAN ..... 160-172

## 09.00.00 – FALSAFA FANLARI

*Ahmedova Dilrabo*

YOSHLARNING MA'NAVIY-AXLOQIY QIYOFASINING SHAKLLANISHIGA TARIXIY

JARAYONLARNING TA'SIRI ..... 173-177

*Raxmatova Xolidaxon Xolikovna*

NAQSHBANDIYLIKDAGI MUROSA FALSAFASIGA OID QARASHLARINING

FALSAFIY TAHLILI ..... 178-184

*Kurbonaliyev Ural Xatamovich*

ZAMONAVIY AXLOQIY INQIROZ SHAROITIDA ABU MUHAMMAD ABDULLOH

DORIMIY MEROSINING YOSHLAR MA'NAVIYATINI YUKSALTIRISHDAGI ROLI ..... 185-189

*Soipova Mavjuda Karimjanovna*

FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA BILISH MASALASI ..... 190-194

|                                                                                                                                           |         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Jabborova Saodat Sattorovna</i><br>MA'NAVIYAT DAVLAT VA JAMIYAT RIVOJLANISHINING ASOSI .....                                           | 195-198 |
| <i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i><br>VOLTER FALSAFIY QARASHLARIDA FRANSIYADA AGRAR MUNOSABATLAR<br>TAHLILI .....                         | 199-204 |
| <i>Olimova Moxinur Ravshanbek qizi</i><br>YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA MA'NAVIYATNING O'RNI .....                                      | 205-208 |
| <i>Usarkulov Oybek</i><br>O'ZBEKISTON VA JANUBIY KOREYA O'RTASIDAGI MADANIY,<br>ILMIY-TEXNIKAVIY ALOQALARNING IJTIMOYIY AHAMIYATI .....   | 209-214 |
| <i>Majidov Sodiqjon Sadullayevich</i><br>IJTIMOIY ZIDDIYATLAR VA IJTIMOYIY FALSAFIY TALQINLAR .....                                       | 215-218 |
| <i>Абдуллаева Икбола Мохировна</i><br>КНИГА – КАК ОДИН ИЗ ОСНОВНЫХ ВИДОВ ИСКУССТВА – ИСКУССТВО СЛОВА .....                                | 219-226 |
| <i>Yusupova Ranoxon Tolibjonovna</i><br>MUHANDISLIK TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOYIY- FALSAFIY<br>OMILLARI .....                  | 227-230 |
| <i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i><br>GLOBAL MEHNAT BOZORIDA SOFT SKILLS VA IJTIMOYIY ONGNING STRATEGIK<br>INTEGRATSIYASI .....          | 231-235 |
| <i>Rustamov Ramz Rizoqulovich</i><br>DESTRUKTIV TARG'IBOT TA'SIRIDAN HIMOYALANISHDA TANQIDIY<br>TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH AHAMIYATI ..... | 236-240 |
| <i>Aslanov Said Karimovich</i><br>TIZIMLI YONDASHUV VA BOSHQARUV FAOLIYATING O'ZORO ALOQADORLIGI .....                                    | 241-244 |
| <i>G'aniyev Elbek Abdizoitovich</i><br>YOSHLARDA AXLOQIY INQIROZ KUCHAYISHIDA OMMAVIY AXBOROT<br>VOSITALARINING ROLI .....                | 245-248 |
| <i>Bozarov Dilmurod Mirzarasulovich</i><br>SINERGETIKANING ONTOLOGIK MUAMMOLARNI HAL ETISHDAGI O'RNI .....                                | 249-252 |
| <i>Ochilova Nigora Ruzimuratovna</i><br>GLOBAL MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHDA XALQARO KUCHLAR<br>BIRLASHUVINING AHAMIYATI .....             | 253-258 |
| <i>Azimov Ozod Mamatkulovich</i><br>YOSHLARDA EKOESTETIK DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHNING<br>FALSAFIY ASOSLARI .....                      | 259-264 |
| <i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdamovna</i><br>TARIXIY MANBALARDA YOSH MUTAXASSISLARNI RIVOJLANTIRISH<br>HAQIDAGI QARASHLAR .....              | 265-271 |
| <b>10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI</b>                                                                                                      |         |
| <i>Мамбетов Сердар Ахмедович</i><br>СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА РУССКИХ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ<br>НА КАРАКАЛПАКСКИЙ ЯЗЫК .....                               | 272-280 |

|                                                                                                                                                                 |         |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Qurbanova Hilola Maqsadbek qizi</i><br>PRACTICAL NEEDS' ANALYSIS OF SOME BILINGUAL STUDENTS .....                                                            | 281-288 |
| <i>Rakhmonova Yulduz Khusanovna</i><br>A HETEROGENEOUS LEGACY:<br>EXAMINING HEMINGWAY'S STYLE IN HIS LATER YEARS .....                                          | 289-295 |
| <i>Yakubova Nilufar Egamberganovna</i><br>ESKI O'ZBEK TILIDA TAF'IL QOLIPLI O'ZLASHMALAR .....                                                                  | 296-301 |
| <i>Sadullayeva Muxlisa Xamrayevna</i><br>ZAMONAVIY O'ZBEK HIKOYALARIDA BADIY KONFLIKT MASALASI .....                                                            | 302-307 |
| <i>Shomurodova Shahlo, Axmedjanova Farida</i><br>MARGARET DRABBLING "THE MILLSTONE" ASARIDAGI NOYOB KO'RINISH .....                                             | 308-311 |
| <i>Nazarov Sardor Shamurodovich</i><br>A COMPARATIVE STUDY OF THE STRUCTURAL-SEMANTIC<br>FEATURES OF ENGLISH AND UZBEK WORD COMBINATIONS .....                  | 312-315 |
| <i>Otajonova Dildor Baxtiyarovna</i><br>HAQORAT VA TAHDIDLAR BILAN BOG'LIQ DA'VOLARNI SUD-LINGVISTIK<br>EKSPERTIZADAN O'TKAZISH ALGORITMI .....                 | 316-325 |
| <i>Файзуллина Наргиза Дамировна</i><br>СОВРЕМЕННЫЕ СИНОНИМЫ И ТЕРМИНЫ КОМПЬЮТЕРНО-ИГРОВОГО<br>СЛЕНГА В РУССКОМ ЯЗЫКЕ .....                                      | 326-331 |
| <i>Sodiqova Dinora Ilhom qizi</i><br>ANALYSIS OF PRINCIPLES OF CONVEYING FEELINGS CONCERNING LITERARY<br>TRANSLATION .....                                      | 332-337 |
| <i>Nazimova Himmatoy</i><br>"DEV" VA "YALMOG'IZ" OBRAZI ETIMOLOGIYASI, KELIB CHIQISHI VA MADANIY<br>ILDIZLARI TAHLILI .....                                     | 338-342 |
| <i>Arziqulova Xurshida, Mustanova Shohista</i><br>SHARQ VA G'ARB DRAMATURGIYASI: MADANIY ALOQALAR<br>VA ILHOM MANBALARI .....                                   | 343-348 |
| <i>Azizova Feruza Rejavalievna</i><br>TA'LIM JARAYONIDA INNOVATSION G'OYALAR VA TEXNOLOGIYALARNI<br>JORIY QILISH ZAMONAVIY TA'LIMNING BOSH STRATEGIYASI .....   | 349-353 |
| <i>Agzamova Gulrux Ravshan qizi</i><br>XITOIY TILIDAGI MUHOJIRAT ATAMALARINING UMUMIY VA XUSUSIY BELGILARI .....                                                | 354-358 |
| <i>Sherkulov Sardor Komilovich</i><br>SOCIAL PROBLEMS IN THE WORKS OF THOMAS HARDY:<br>AN INVESTIGATION OF CLASS INEQUALITY, GENDER AND INDUSTRIALIZATION ..... | 359-364 |
| <i>Rasulov Zubaydullo, G'ayratova Oybegim</i><br>DISKURS — LINGUAPRAMAGMATIK YONDASHUV OBYEKTI SIFATIDA .....                                                   | 365-368 |
| <i>Bozorova Umida Qilichovna</i><br>BADIY KIRITMALARNI ROSSIYADA O'RGANILISHI .....                                                                             | 369-372 |
| <i>Nuriddinova Huriyat Baxtiyorovna</i><br>TOPISHMOQLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI .....                                                                        | 373-376 |

*Mamadiyeva Hilola*

TAOM NOMLARINING TARJIMA JARAYONIDA MADANIY TAFOVUTLARNING

TA'SIRI ..... 377-384

## **12.00.00 – YURIDIK FANLAR**

*Abdullayeva Nodira Odil qizi*

OILAVIY (MAISHIY ) ZO'RAVONLIK OMILLARI MAJMUASI ..... 385-393

*Jo'raqulov Javohir Musoqul o'g'li*

TOVLAMACHILIK JINOYATINI AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN

FOYDALANIB SODIR ETISH AMALIYOTI: MUAMMO VA YECHIMLAR ..... 394-399

*Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li*

YER OSTI SUVLARINI MUHOFAZA QILISH VA ULARDAN FOYDALANISHNING

PREDMETI VA USULLARI ..... 400-407

*Утебаев Саламат, Калбаева Эльдора*

ВОПРОСЫ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЕ

ХУЛИГАНИЯ В НЕКОТОРЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ ..... 408-413

*Nuriddinov Ismoil O'lmas o'g'li*

BURHONUDDIN MARG'INONIYNING "HIDOYA" ASARIDA JINOYAT VA JAZO

MUVOZANATIGA OID AYRIM MASALALAR ..... 414-420

*Jabbarova Yulduz Ibrohim qizi*

SUN'IY INTELLEKTNING NOTO'G'RI XULOSALARI (GALLYUTSINATSIYALAR):

MOHIYATI, SABABLARI VA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ZARURATI ..... 421-432

*Burxonov Shahzod Burxon o'g'li*

XALQARO MEHNAT STANDARTLARI VA MEHNAT SHAROITLARINI

TARTIBGA SOLISH ..... 433-438

*Avezov Umidjon Toshpulatovich*

O'ZBEKISTONDA KASABA UYUSHMALARI FAOLIYATINING RIVOJLANISH

BOSQICHLARI TAHLILI ..... 439-446

## **13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI**

*Максудов Улугбек Курбанович*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ ФОРМИРОВАНИЯ АКТИВНОСТИ

СТУДЕНТОВ В ИННОВАЦИОННЫХ И СТАРТАП-ПРОЕКТАХ

В УСЛОВИЯХ МИРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ..... 447-453

*Lutfillayev Maxmud, Egamberdiyeva Feruza*

SUN'IY INTELLEKT TUSHUNCHASI, TARIXI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI ..... 454-458

*Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich*

O'QUV FAOLIYATI TAMOIYILLARIDA INTEGRATIV VA SINERGETIK YONDASHUVLAR 459-463

*Jamolova Gulbadanbegim, Muhammadiyeva Elmera*

TALABALARDA TAHLILIIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK

ASOSLARI ..... 464-468

*Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich*

TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN KOMPLEKS

FOYDALANISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ..... 469-478

|                                                                                                                                                                                                                |         |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Ishonkulov Ashraf Kurbonkulovich</i><br>GLOBALLASHUV SHAROITIDA TA'LIM JARAYONIDA INFORMAL TA'LIM<br>YONDASHUVDAN FOYDALANISH ZAMONAVIY PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA .....                                     | 479-484 |
| <i>Esboganova Baxit Daribayevna</i><br>UMUMTA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK DARSLARIDA O'QUVCHILARGA<br>AMALIY MASHG'ULOTLAR OLIB BORISH METODIKASI .....                                                       | 485-490 |
| <i>Kamalova Dilnavoz, Amurillayeva Munira</i><br>TEKNOLOGIYA DARSLARINI O'TISHDA SINFDAN TASHQARI ISHLARNI TASHKIL<br>ETISHNING AHAMIYATI .....                                                                | 491-495 |
| <i>Абдуллаева Дилдора Улугбековна</i><br>АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРАВОВЫХ ДИСЦИПЛИН<br>В ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗАХ .....                                                                                      | 496-503 |
| <i>Xamidova Zaynura Ramazonovna</i><br>STEAM TA'LIM TEKNOLOGIYASINING TA'LIM JARAYONIDA QO'LLANILISHI VA<br>RIVOJLANISHIDA PEDAGOGIK MUAMMOLAR .....                                                           | 504-508 |
| <i>Mustayeva Guldora, Mustayeva Guliston</i><br>SCIENTIFIC FOUNDATIONS OF REFLECTION MECHANISMS<br>IN PEDAGOGICAL ACTIVITY .....                                                                               | 509-514 |
| <i>Avazova Munisa</i><br>TA'LIM DIZAYNIDA O'QUVCHILARNING MOTIVATSIYASINI OSHIRISH:<br>GAMIFIKATSIYA VA INTERAKTIV METODLARNING TA'SIRI .....                                                                  | 515-517 |
| <i>Abdullayeva Mohigul, Fazlitdinov Muhammadali</i><br>SUN'IY INTELLEKT VA AXBOROT TEKNOLOGIYALARINING XXI ASRDAGI<br>ROLI HAMDA ULARNING TURLI SOHALARGA TA'SIRINI O'RGANISH .....                            | 518-521 |
| <i>Urinova Dilbar Abdusamat qizi</i><br>MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM FAOLIYATINI<br>MODERNIZATSIYA QILISHDA TARBIYACHILARNING OTA-ONALAR BILAN<br>ISHLASHINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI ..... | 522-526 |
| <i>Turdaliyeva Qizlarxon Ilhomjon qizi</i><br>BOSHLANG'ICH SINFLARDA INGLIZ TILI O'QITISHNING FUNKSIONAL YONDASHUV<br>METODLARI .....                                                                          | 527-532 |
| <i>Baratov Jo'raqo'zi Shukurjon o'g'li</i><br>BO'LAJAK MUHANDISLARNI TAYYORLASHDA AMALIY MASHG'ULOTLARDA NOSTANDART<br>TOPSHIRIQLARDAN FOYDALANISH METODIKASI .....                                            | 533-539 |
| <i>Suvanova Gulbaxor Baxromovna</i><br>KO'P MILLATLI MAKTABLARDA MADANIYATLARARO KOMPETENSIYANI<br>RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY<br>YONDASHUVLAR .....                              | 540-543 |
| <i>Qarshiyeva Muborak, Karshiyev Jaxongir</i><br>BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING LINGVISTIK KOMPETENSIYASINI<br>SHAKLLANTIRISH ORQALI XALQARO BAHOLASH DASTURLARI (PIRLS)GA<br>TAYYORLASH USULLARI ..... | 544-547 |
| <i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i><br>BOSHLANG'ICH TA'LIM PEDAGOGIKASIDA O'QUVCHILARDA NAFOSAT<br>TARBIYASINING O'RNI .....                                                                                    | 548-552 |

|                                                                                                                                                   |         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| <i>Otabayev Iskandar Abdug'aniyevich</i>                                                                                                          |         |
| KREDIT-MODUL TIZIMI ORQALI O'QUV REJALARINI ISHLAB CHIQISH<br>VA ULARNI AMALIY TATBIQ ETISH BOSQICHLARI .....                                     | 553-562 |
| <i>Bozorov Zokir, Ravshanova O'g'ilshod</i>                                                                                                       |         |
| BO'LAJAK MATEMATIKA FAN O'QITUVCHILARINING PLANIMETRIYA<br>BO'YICHA KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA TALABALAR MUSTAQIL<br>ISHLARINING ROLI ..... | 563-568 |

**Received:** 15 April 2025

**Accepted:** 1 May 2025

**Published:** 10 May 2025

*Article / Original Paper*

## **THE INTERCONNECTION OF THE SYSTEMATIC APPROACH AND MANAGEMENT ACTIVITIES**

**Aslanov Said Karimovich**

Independent Researcher

at the Department of Social Sciences,

Navoiy State University

**Abstract.** The systematic approach has made it possible to focus more on the nature and interdependence of relationships within a system, as well as the relationships between parts and the whole. By applying this approach to analyze systemic-structural relationships in society, it can be concluded that to describe society as a holistic entity, it is necessary to identify the type of relationships that reflect the characteristics of integrity and the specific features of the way integrity exists. In general, examining management activities within the framework of alternative approaches demonstrates that, in modern science, the object of management should be developed as an integrated global social system within the scope of systematic research.

**Keywords:** dynamic management, decision-making, labor, self-management, development, system, structure, practical application, management, efficiency, accumulated experience, management.

## **TIZIMLI YONDASHUV VA BOSHQARUV FAOLIYATING O'ZORO ALOQADORLIGI**

**Aslanov Said Karimovich**

Navoiy davlat universiteti,

Ijtimoiy fanlar kafedrasida mustaqil tadqiqotchi

**Annotatsiya.** Tizimli yondashuv tizim ichidagi munosabatlarning tabiati va o'zaro bog'liqligiga, qism va butun o'rtasidagi munosabatlarga ko'proq e'tibor berish imkonini berdi. Jamiyatdagi tizimli-tarkibiy munosabatlarni tahlil qilishda ushbu yondashuvdan foydalanib, butun jamiyatni tasvirlash uchun butunlik xususiyatlarini, butunlikning mavjud bo'lish usulining xususiyatlarini aks ettiruvchi munosabatlar turini ajratib ko'rsatish zarur, degan xulosaga kelish mumkin. Umuman olganda, boshqaruv faoliyatini muqobil yondashuvlar doirasida ko'rib chiqish shuni ko'rsatadiki, zamonaviy fanda boshqaruv ob'ekti butun global ijtimoiy tizim sifatida tizimli tadqiqotlar doirasida ishlab chiqilishi kerak.

**Kalit so'zlar:** dinamik boshqaruv, qaror qabul qilish, mehnat, o'zini o'zi boshqarish, rivojlanish, tizim, tuzilma, amaliy qo'llash, boshqaruv, samaradorlik, to'plangan tajriba, menejment.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I5Y2025N38>

**Kirish.** Jamiyatning barqaror va uyg'un mavjudligi uchun mos boshqaruv zarur. Buni hisobga olgan holda, Rim klubi ma'rifatparvarlik, aql-idrok g'alabasi va ratsionallikni qo'llab-quvvatlab, global tizimga tatbiq etilishi mumkin bo'lgan ilmiy boshqaruv usullarini izlashga kirishdi. Bu bilan bir qator savollar bog'liq, ulardan biri shu: boshqaruv faoliyati qanday bo'lishi kerak? Biroq, ushbu yondashuvlar asosida ayrim yirik ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilish, ularning butun global jamiyat uchun qabul qilinishini anglatmaydi. Global ijtimoiy tizimni boshqarish endi zamon talabiga aylanmoqda. Boshqaruv va boshqaruv faoliyatining

mazmuni tabiiy ravishda yangilanib borishi kerak, chunki inson faoliyati tahdid omiliga aylangan va global tizimda sivilizatsiyaning “xavfsiz” rivojlanishini kafolatlaydigan o‘zini o‘zi tartibga solish mexanizmlari mavjud emas. [1] Hozirgi global ijtimoiy tizimning ishlash mexanizmlariga zarur o‘zgartirishlar kiritilishi kerak.

**Adabiyot tahlili.** Boshqaruvdagi kuch dinamikasiga hokimiyat va nazoratning ijtimoiy nazariyalari ta’sir ko‘rsatadi. Fukoning (1975) intizomiy kuch tahlili iyerarxik tuzilmalarning xodimlarning avtonomiyasi va ishtirokiga qanday ta’sir qilishini ta’kidlaydi. Aloqaviy yondashuv ishtirokchi boshqaruv va markazlashmagan qarorlar qabul qilishni targ‘ib qilish orqali an’anaviy yuqoridan pastga qarab modellarga qarshi chiqadi (Mintzberg, 1979). Ushbu masalaga oid o‘z pozitsiyasini Rim klubi vakillari ishlab chiqdilar. A.A. Seytov Rim klubining boshqaruv masalasidagi boshlang‘ich nuqtalarini aniqlab, yirik ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal qilish tajribasi bu yerda ikkita asosiy yondashuvga, F.Teylor va E.Meyoning klassik menejmentidagi an’analarga tayanganligini ta’kidladi. Birinchi yondashuv – bu dasturiy-maqсадli, “mexanik” yondashuv. Ikkinchisi – “organik” yondashuv bo‘lib, u boshqaruv obyektining madaniy xususiyatlarini hisobga oladi. Uning makro versiyasi modernizatsiya konsepsiyasi sifatida tanilgan.

**Metodologiya.** Ma’lumotlarni yig‘ish ikkilamchi manbalarga, jumladan, akademik jurnallar, kitoblar va ishonchli sanoat hisobotlariga asoslanadi. Tematik tahlil axloq, yetakchilik va tashkiliy xatti-harakatlar kabi takrorlanadigan tushunchalarni tasniflash uchun o‘tkaziladi. Bundan tashqari, menejment falsafasi evolyutsiyasini ta’kidlash uchun klassik va zamonaviy boshqaruv nazariyalarining qiyosiy tahlili o‘tkaziladi. Ushbu maqolani yozishda sinergetik yondashuvlar, umumlashtirish, dialektik usullar, tahlil va sintez, retrospektiv tahlil, qiyosiy tahlil kabi ilmiy usullardan foydalanilgan.

**Asosiy qism.** Boshqaruvning birinchi yondashuvi vazifani qo‘yish, yechimlarni izlash, alternatalarni baholash, optimal yo‘lni tanlash, dasturlarni shakllantirish va uning infratuzilmasini ta’minlashni (rahbarlik organlari va institutlari, ma’lumot to‘plash va tahlil qilish tizimi, teskari aloqalar va nazorat) o‘z ichiga oladi. Ushbu yondashuv maqsadga intilishda umumiy harakatdan chiqib ketgan boshqaruv obyektining pastki tizimlariga bo‘ysunishga asoslangan. Ikkinchi yondashuv esa, “boshqaruv chegaralari” mavjudligi, ya’ni boshqaruv obyektining pastki tizimlarining xatti-harakatiga kuch ta’sirining chegaralari borligini anglash natijasida paydo bo‘ldi. Ikkinchi yondashuv doirasida boshqaruv tizimining yoki boshqaruv obyektining umumiy jihatdan “noto‘g‘ri” xatti-harakatini o‘zgartirish yumshoq usulda, tashqi majburiyat emas, balki ichki turtki hisobiga amalga oshirilishi kerak, degan taxmin mavjud. Har bir yondashuvning o‘z chegaralari bor. [2]

Bunday yondashuvning kuchli tomonlari – yaxshi ishlab chiqilgan va ayniqsa doimiy ravishda kuchayib boradigan ilmiy-texnikaviy vositalar, jumladan iqtisodiy-matematik usullar, modellashtirish, sun‘iy intellekt va boshqalardir.

Shakllantirilgan dasturlar kuch va vositalarni to‘plash, nazorat qilinishi va aniqligi xususiyatlariga ega, bu esa ijtimoiy nuqtai nazardan juda foydali. Biroq, shu bilan birga, ushbu yondashuvga xos bo‘lgan “hokimiyat hamma narsaga qodir” illyuziyasi, ayniqsa o‘tish davrlarida, strategiyalarni o‘zgartirishda va hokazolarda dasturiy yondashuv imkoniyatlarini cheklaydi. Ikkinchi yondashuvning kuchli tomoni – o‘zini o‘zi boshqarish, gomeostazizm, avtoregulyatsiya mexanizmlariga tayanadi. E’tibor boshqaruv obyektining o‘zini rivojlantirish qobiliyatiga qaratiladi va boshqaruv bu jarayonga istalgan yo‘nalishda (tezlik, yo‘nalish,

radikallik va boshqalar) ta'sir qilish sifatida tushuniladi. Ikkinchi yondashuv doirasida (inson, ijtimoiy tizim) xatti-harakatiga ta'sir qilishning yumshoq usullari, masalan, ta'lim, kadrlarni tayyorlash, guruh ishining texnikasi, ijodiy potensialni amalga oshirish, "zaxira imkoniyatlar" rivojlanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, boshqaruv obyektining kelajakdagi holati tashqaridan kiritiladi, bu holda rivojlangan jamiyat modeli sifatida va shu bilan boshqaruv obyektining o'z vaqti (o'tmish – hozir – kelajak bog'lanishi) ichki o'zgarishlar emas, balki tashqi boshqaruv ta'siri orqali uziladi. Bu ijtimoiy tizimlarda boshqaruvning "ilmiy yondashuvi"ning mohiyati bo'lib, unda bunday boshqaruv texnik tizimlarda boshqaruvdan yuqoriga ko'tarilishning eng yuqori bosqichi sifatida qaraladi. Ya'ni "ijtimoiy tizim" oxir-oqibat juda murakkab texnik tizim sifatida qaraladi, unda "inson omili" hisobga olinadi. Bunday yondashuvning xarakterli xususiyati – "subyekt – obyekt – atrof-muhit" tuzilishi haqidagi tasavvurdir.

Dinamik boshqaruv falsafasi nafaqat kundalik operatsiyalarni boshqaradi, balki dinamik biznes muhitida barqaror o'sishni va moslashishni ta'minlovchi uzoq muddatli strategiyalarni ham shakllantiradi. Kelajakdagi tadqiqotlar rivojlanayotgan boshqaruv nazariyalarini qo'llash va ularning rivojlanayotgan falsafiy istiqbollar bilan uyg'unligini yanada o'rganishi mumkin. Boshqaruv falsafasi falsafiy fikrni zamonaviy boshqaruv amaliyotlari bilan bog'lab, qarorlar qabul qilish, yetakchilik va tashkiliy xulq-atvor uchun yo'naltiruvchi asosni o'rnatadi. U etika, mantiq va gnoseologiya kabi asosiy falsafiy fanlardan kelib chiqib, ularni asosiy boshqaruv funksiyalariga qo'llaydi: rejalashtirish, tashkil etish, yetakchilik va nazorat qilish. Ushbu chorahalarni o'rganish orqali ushbu munozara kuchli boshqaruv falsafasi tashkilot madaniyatini qanday shakllantirishini, axloqiy yetakchilikni targ'ib qilishini va strategik maqsadlarga erishishni qo'llab-quvvatlashini ta'kidlaydi. Boshqaruv falsafasi tashkilotlarning qanday ishlashi va qarorlar qabul qilishini tushunish uchun nazariy asos yaratadi. [3] U klassik falsafiy tamoyillarni zamonaviy boshqaruv nazariyalari bilan birlashtiradi, yetakchilik, strategiya va tashkiliy xulq-atvorga yondashuvlarni shakllantiradi. Ushbu kirish etika, mantiq va bilim nazariyasi kabi tushunchalar boshqaruv amaliyotiga qanday ta'sir qilishini o'rganadi. Bundan tashqari, u asosiy boshqaruv funksiyalarini — rejalashtirish, tashkil etish, yetakchilik va nazorat qilish — ularni falsafiy nuqtai nazarlar bilan bog'laydi. Ushbu chorahalarni o'rganib chiqib, ushbu qism izchil boshqaruv falsafasi qanday qilib tashkilot muvaffaqiyatiga olib kelishi va ijobiy tashkiliy madaniyatni rivojlantirishi mumkinligini ta'kidlaydi.

Inqiroz turlari global boshqaruv vazifalarining xarakterini belgilaydi: xavfni ko'rish, uning xarakterini aniqlash, tavsiyalar berish. Rim klubining yangi boshqaruv paradigmasiga yo'nalishi A.King va B.Shneyderning "Birinchi global inqilob" kitobida aniq belgilangan. Yangi talqinning mohiyati quyidagilardan iborat. Birinchidan, boshqaruv an'anaviy ilmiy yondashuv bilan solishtirganda butunlay boshqa vazifani hal qiladi: muammolarni hal qilish, ya'ni noaniqlikni yengish o'rniga, noaniqlikni o'z ittifoqchisiga aylantirish nazarda tutiladi. M.Mesarovich Gannoverdagi konferensiyada (1989) ta'kidlaganidek, masala dunyo tizimini nazorat qilish yoki boshqarishda emas, balki tizimni o'zgarishlarga ochiq, moslashuvchan va elastik qilishdadir. Noaniqlik boshqaruvda qanday qilib ittifoqchiga aylanishi mumkin? Tizim elementlarining – tashkilotlar, guruhlar, alohida odamlarning ijodiy potensialini ochishga tayaniladi. [4]

Inqirozlarni yengish manbai, rivojlanish manbai tizimning o'zida ko'riladi. Ikkinchidan, yagona bilim, tushuncha va irodaga ega bo'lgan yagona subyektini shakllantirish haqida emas,

balki subyektlar yig'indisining xatti-harakatlari, elementlarning avtonomlashtirilishi va keyin ularni rivojlanish jarayoniga jalb etish haqida gap boradi. Boshqaruv jarayoni uzluksiz, siklik xarakterga ega bo'lib, unda hisob-kitob sikllari demokratik protseduralar sikllari bilan almashinadi.

Dinamik tizim paradigmasini maqsadli ko'p subyektli tizim paradigmasi qaytariladigan sikllar bilan almashtiradi. Faoliyat talqinidagi boshqaruv siklli uch bosqichdan iborat: a) holatni istalgan yoki istalmagan, xavfsiz yoki xavfli, farovon yoki inqirozli deb baholash; b) ma'lum choralar, vositalar, qadamlar qabul qilinishini aniqlash uchun dunyoni o'rganish. Variantlarni hisoblash. Tabiiy-ilmiy bosqich; "agar A bo'lsa, B bo'ladi" modelini qurish va hokazo. Aynan shu bosqichda insonning, ijtimoiy tizimning barcha mexanik, aniqrog'i tabiiy jihatlari aniqlanadi va ularning imkoniyatlari hisobga olinadi; v) choralarni ko'rish, faoliyatni amalga oshirish. [5]

**Xulosa.** Shunday qilib yangi boshqaruv paradigmalari butun global tizimga tatbiq etiladigan mos modelni talab qiladi. Taklif etilgan boshqaruv sikli uning faoliyat talqinida zarur, ammo ayniqsa b) bandida juda qiyin, chunki ijtimoiy global tizim ko'plab parametrlarni hisobga olishni talab qiladi, bu amaliy vazifalarni hal qilishda qiyinchilik tug'diradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hatto alternativ evolyutsiya ssenariylarini modellashtirishda sinergetikadan foydalanish ham katta qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Ularning asosiysi – ijtimoiy tizimlarning haddan tashqari murakkabligi, ularning dinamikasini belgilovchi ko'plab omillarning mavjudligidir. Amaliyotda bunday modellashtirish fenomenologik tavsifga olib keladi.

Ushbu tadqiqot doirasida real integratsiya jarayonlari, ularning boshqaruvi va professional jamoatchilik tomonidan nazariy tushunishi o'rtasidagi bog'liqlik alohida ahamiyatga ega. Bu holda, aslida germeneytik tabiatga ega bo'lgan bilimlar ma'lum rol o'ynaydi. Bu xalqaro moliyaviy-iqtisodiy integratsiyalarda juda aniq namoyon bo'ladi. Ma'lum bo'lishicha, real integratsiya jarayonlarini to'g'ri nazariy aks ettirish va to'g'ri boshqaruv tavsiyalari va qarorlari uchun mos, tegishli "integratsiyaning standart tili" zarur.

#### Adabiyotlar/Литература/References:

1. Seytov A.A. XXI asrda boshqaruv muammosi (Rim klubi materiallari asosida) // Ijtimoiy fanlar va zamonaviylik. 1992, № 4. B.97-109.
2. Taylor F.W. Ilmiy boshqaruv prinsiplari. N.Y.; London: Harper & Brothers, 1911. 152 b. DOI: <https://doi.org/10.2307/2221959>
3. Mayo E. Sanoat tsivilizatsiyasining ijtimoiy muammolari. N.Y.: Longmans, 1945. 453 b. DOI: <https://doi.org/10.2307/1335838>
4. Seytov A.A. XXI asrda boshqaruv muammosi (Rim klubi materiallari asosida) // Ijtimoiy fanlar va zamonaviylik. 1992, № 4. B.97-109.
5. King A., Shneyder B. Birinchi global inqilob. Rim klubining hisoboti. M., 1991.
6. King A., Shneyder B. Birinchi global inqilob. Rim klubining hisoboti. M., 1991.
7. Fayol, H. (1949). General and Industrial Management. Pitman.
8. Mintzberg, H. (1973). The Nature of Managerial Work. Harper & Row.
9. Northouse, P. G. (2018). Leadership: Theory and Practice (8th ed.). Sage Publications.
10. Robbins, S. P., & Coulter, M. (2021). Management (15th ed.). Pearson.
11. Schein, E. H. (2010). Organizational Culture and Leadership (4th ed.). Jossey-Bass.
12. Yukl, G. (2013). Leadership in Organizations (8th ed.). Pearson.

# SCIENCEPROBLEMS.UZ

## IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

*№ 5 (5) – 2025*

## АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

## ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari”** elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

**Muassis:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM”  
mas'uliyati cheklangan jamiyati

**Tahririyat manzili:**

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

[scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

**Bog'lanish uchun telefon:**

(99) 602-09-84 (telegram).